

Đổi mới phương pháp dạy học lịch sử "Chìa khoá" nâng cao chất lượng bộ môn

Trần Hải Định

Trong chiến lược phát triển giáo dục hiện nay của Đảng và nhà nước, cùng với việc đổi mới về nội dung, chương trình, Sách giáo khoa, đổi mới phương pháp dạy học là một trong những yếu tố hết sức quan trọng để đạt được mục tiêu giáo dục. Trong thời gian gần đây, thuật ngữ "Đổi mới phương pháp dạy học" được các nhà khoa học giáo dục đề cập đến rất nhiều trong các công trình nghiên cứu. Cùng với các môn khoa học khác, đổi mới phương pháp môn lịch sử cũng là một bộ môn khoa học quan trọng. Tuy nhiên hiện nay vấn đề đổi mới giữa lí luận và thực tiễn còn khoảng cách khá xa.

PPDH Lịch sử được các nhà khoa học giáo dục tổng kết thành hệ thống. Nhìn chung, PPDH Lịch sử bao gồm: PP Thông tin tái hiện; PP Nhận thức lịch sử; PP Tìm tòi nghiên cứu. Ngoài ra, tích hợp trong các phương pháp đó, còn kết hợp sử dụng đồ dùng trực quan, các hoạt động ngoài giờ (Tham quan, thực tế...). Phương pháp phát vấn nêu vấn đề, phương pháp trình bày miệng.... Vậy thực trạng về việc sử dụng các phương pháp đó trong hoạt động dạy học hiện nay như thế nào?

Phương pháp thông tin tái hiện: là phương pháp được sử dụng chủ yếu trong dạy học lịch sử vì học lịch sử là học những sự kiện, những hiện tượng đã từng diễn ra trong quá khứ, trên cơ sở cung cấp cho học sinh những thông tin để hình thành biểu tượng và rút ra khái niệm. Thực tế hiện nay việc diễn thuyết, trình bày miệng còn nhiều nên việc hình thành biểu tượng và rút ra khái niệm còn khó khăn. Nói cách khác, học sinh mới chỉ "Biết" chứ chưa thực sự "Hiểu" lịch sử.

Phương pháp nhận thức lịch sử là phương pháp đòi hỏi tính tư duy cao hơn, trên cơ sở thông tin, học sinh rút ra được vấn đề. Phương pháp này còn giúp học sinh khái quát hoá, hệ thống hoá kiến thức đã học để rút ra bài học, quy luật lịch sử và thực hiện nhiệm vụ giáo dục đạo đức tư tưởng cho học sinh. Mặc dù vậy, việc thực hiện phương pháp này trong thực tế còn nhiều khó khăn. Phần lớn giáo viên chỉ mới căn cứ vào mục tiêu bài học cụ thể để giảng dạy, còn nhiệm vụ "Nhận thức lịch sử" phải chờ đến những bài tổng kết, sơ kết mới thực hiện được... Nếu như vậy phương pháp này chưa phát huy hết ý nghĩa của nó.

Phương pháp tìm tòi nghiên cứu : Trong dạy học lịch sử, không phải chỉ dừng lại ở việc cung cấp cho học sinh thật nhiều những sự kiện, hiện tượng lịch sử mà một trong những vấn đề quan trọng là phải phát triển các kĩ năng "tìm tòi nghiên cứu" của học sinh. Làm cho học sinh có thể vận dụng kiến thức đã học vào thực tế đời sống, thực hiện "Học" đi đôi với "Hành", lí luận gắn liền với thực tiễn. Thực trạng hiện nay những

vấn đề gợi mở có tính chất nêu vấn đề mà Giáo viên nêu cho học sinh còn ít nên sau khi học xong bài học, học sinh chỉ cần học thuộc lòng, không có cơ hội để tìm tòi nghiên cứu thêm.

Việc kết hợp sử dụng các phương pháp dạy học khác: Trong các phương pháp kết hợp sử dụng trong dạy học lịch sử, sử dụng đồ dùng trực quan là một yếu tố hết sức quan trọng. Vì lịch sử không lặp lại, đã từng diễn ra trong quá khứ, không thể "phục chế" lại được. Việc nhận thức lịch sử phải theo quy luật nhận thức nói chung mà Lê Nin đã tổng kết "Từ trực quan sinh động đến tư duy trừu tượng và từ tư duy trừu tượng đến thực tiễn..." Mặc dù quan trọng như vậy nhưng nhìn chung, hệ thống kênh hình trong sách giáo khoa tuy đã được bổ sung nhiều tài liệu gốc có giá trị thực nhưng cũng chưa đáp ứng đủ nhu cầu cần sử dụng của cả giáo viên và học sinh. Hệ thống đồ dùng trực quan do công ty thiết bị trường học cũng đã bám sát sự thay đổi nội dung chương trình sách giáo khoa nên có nhiều cải tiến. Nhưng việc sử dụng còn rất bất cập vì số lượng chưa đủ, khai thác các đồ dùng trực quan này còn rất khó khăn vì chưa có những tài liệu hướng dẫn cụ thể nên các giáo viên chỉ sử dụng một cách chủ quan, chưa thống nhất.

Nhận thức được thực trạng về việc sử dụng các phương pháp dạy học hiện nay, việc đổi mới phương pháp dạy học là rất quan trọng và phải đảm bảo các nguyên tắc cơ bản sau đây:

Đổi mới phải đúng định hướng: Đổi mới PPDH là nhằm mục đích nâng cao chất lượng dạy học ở trường phổ thông, là biện pháp quan trọng để thực hiện mục tiêu đào tạo con người có đủ tri thức khoa học đáp ứng nhu cầu công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước. Do đó việc đổi mới nhất thiết phải theo quan điểm Mác-xít, phải có tính Đảng trong đổi mới.

Đổi mới phải có tính kế thừa: Đổi mới không có nghĩa là thay đổi hoàn toàn những phương pháp cũ như một cuộc cách mạng, mà phải có tính kế thừa. Những thành tựu nghiên cứu khoa học giáo dục trước đây cần phải được trân trọng. Nói cách khác, việc đổi mới phương pháp dạy học hiện nay nên theo hướng khắc phục những yếu điểm của các phương pháp cũ, thay thế nó bằng những phương pháp tiến bộ, hiện đại hơn nhưng phải có tính khả thi.

Đổi mới phải đồng bộ, thống nhất: Quá trình dạy học gồm có các yếu tố: Mục đích, nội dung, phương pháp, phương tiện dạy học, kiểm tra - đánh giá. Các yếu tố đó có quan hệ mật thiết với nhau. Đổi mới PPDH chỉ là một bộ phận nhưng không thể được thực hiện một cách độc lập mà trên cơ sở mối quan hệ mật thiết với các yếu tố khác, đặc biệt là nội dung, mục đích và các phương tiện dạy học.

Đổi mới có tính đồng bộ, thống nhất còn được biểu hiện trong cách dạy của thầy và cách học của trò cho nên cần thiết phải đáp ứng đủ các phương tiện dạy học cần thiết, cơ sở vật chất, thiết bị cũng phải tương

ứng được công việc đổi mới dạy học.

Để thực hiện tốt nhiệm vụ bộ môn trên cơ sở quan điểm đổi mới PPDH cần phải tuân thủ thực hiện nghiêm túc trong tất cả các khâu của quá trình dạy học:

Giáo án đổi mới phải là giáo án chi tiết các khâu trong một giờ dạy có tính "mở". Trong đó giáo viên chỉ thực hiện nhiệm vụ hướng dẫn học sinh tìm tòi nghiên cứu. Giáo án căn cứ vào mục tiêu về kiến thức, tư tưởng tình cảm và phát triển các kỹ năng cho học sinh. Câu hỏi chuẩn bị phải có tính cơ bản và tính nâng cao, ngoài những câu hỏi "Như thế nào?", cần thiết đưa vào nhiều câu hỏi "Vì sao?" lựa chọn đối tượng học sinh để hỏi, tạo cho các em có sự tự tin khi phát biểu xây dựng bài học. Căn cứ vào nội dung, mục tiêu bài học cần đạt được để chuẩn bị đồ dùng trực quan. Một nguyên tắc khi chuẩn bị đồ dùng trực quan là phải có đủ 3 yếu tố: Tính khoa học, tính trực quan và tính thẩm mỹ giáo dục. Để giờ dạy chủ động, Giáo viên phải chuẩn bị chu đáo cơ sở vật chất, các phương tiện từ những chiếc đinh treo bản đồ.....đến các đồ dùng dạy học hiện đại.

Chất lượng bộ môn lịch sử trong thời gian gần đây mang tính thời sự nóng bỏng, việc đổi mới phương pháp dạy học theo hướng tích cực đang đi đúng hướng nhưng thực tế còn xa thực tế lý luận. Muốn nâng cao chất lượng bộ môn nhất thiết đòi hỏi giáo viên phải nhận thức đầy đủ ý nghĩa phương pháp luận của lý luận đổi mới để vận dụng vào thực tiễn, đó là "chìa khoá" nâng cao chất lượng môn học.